

gældende, og hvor det nationale modsætningsforhold kun satte få spor i det daglige liv. Dog havde danskheden, da Tønder Landmandsbank blev oprettet 1901, fået et fast punkt. I 1898 var der kun 13 danske stemmer i Tønder mod 440 tyske; i 1903 var tallene 28 mod 439; men kun få af de 28 kendte hinanden; fra 1905 kom der mere liv og røre i det danske arbejde i egnen omkring Tønder; de danske i Slogs herred begyndte at gøre sig gældende, det sporedes også i Tønder; tyskerne begyndte også at reagere stærkere, men den skarpe kurs fandt aldrig rigtig sangbund blandt de hjemmehørende tyske i Tønder; der blev nok oprettet en afdeling af den meget antidanske »Tyske Forening«, men den gjorde sig kun lidt gældende. I 1912 blev der forud for rigsdagsvalget for første gang gjort et virkeligt dansk politisk arbejde; resultatet var 80 danske stemmer, en fordobling af det dansks stemmetal fra 1907, og således en vældig opmuntring for dem, der havde taget arbejdet op. Kort efter blev »Tønder Læseforening« oprettet; det var den første danske kulturelle organisation i Tønder. På baggrund af det forjættende arbejde, der var i gang i Slogs herred og Tønder i årene op mod 1914, er Thorvald Petersens skildring af besøg i Kær herred (syd for den nuværende grænse) en bekræftelse på, hvor trøstesløst det, trods enkelte lyspunkter, så ud her. Thorvald Petersen retter i denne forbindelse nogen kritik mod de store danske organisationer, især Sprogforeningen, for den ringe interesse, der blev vist for arbejdet i Kær herred, men det må vel erkendes, at det danske arbejde før 1914 stod og faldt med de lokale ledere; hvor de fattedes, var der kun lidt at gøre; kun få syd for den nuværende grænse havde mod til at vedstå sig deres danskhed; hvor der derimod var lokale foregangsmænd, som f. eks. Thorvald Petersen i Tønder, kunne der opnås holdbare resultater.

Thorvald Petersen kan et enkelt sted beklage, at han ikke fik lejlighed til at få en bedre uddannelse i dansk, f. eks. ved et ophold på en højskole, men han kan alligevel sammenfatte summen af sine minder med ordene: »Det var en lykke at være ung og en lykke at være dansk. Et rigere liv end det, vort slægtled har oplevet, kan vist næppe tænkes«. Hvor mange kan gøre sin status så positivt op?

Troels Fink.

Nordslesvig efter genforeningen. 57 s. (Danske Boghandleres Kommissionsanstalt, 1952).

Denne lille bog udgivet af Historisk samfund for Sønderjylland bringer syv radioforedrag fra vinteren 1950. To af foredragene har været trykt i Jyske Samlinger bd. I, nemlig Troels Finks om de politiske bevægelser i 1920'erne og om jordkampen. De andre foredrag er Svend Thorsens om den folkelige genforening (tilpasningen til dansk politik og andelsbevægelsen), Hans Lunds om den nationalpolitiske udvikling 1933—40, Johan Hvidtfeldts om mindretallet under nazistisk ledelse, Frede Nielsens om arbejderbevægelsen 1920—50, og endelig skriver Kai Edv. Larsen om udviklingen i besættelsestiden. Selv om bogen ret naturligt virker noget løs i kompositionen, og nogle af bidragene savner historikerens greb om problemerne, vil den dog kunne gøre udmærket fyldest som grundlag for en hastig introduktion i emnet, der iøvrigt — sådan er bogen også — for mange vil betyde en stimulans til videre læsning om emnet.

Vagn Dybdahl.